

Białe kruki w Bibliotece Geologicznej Państwowego Instytutu Geologicznego Część I

Joanna Kacprzak¹

Biblioteka Geologiczna funkcjonuje od początku działalności Państwowego Instytutu Geologicznego, czyli od 1919 r. Wraz z sześcioma bibliotekami oddziałowymi zgromadziła jeden z największych w Polsce zbiorów publikacji geologicznych — liczący ok. 230 000 woluminów książek i wydawnictw ciągłych.

Biblioteka tworzy kolekcję i udostępnia kilkaset tytułów czasopism bieżących, w tym ponad 300 tytułów pochodzących z wymiany zagranicznej. Prowadzi także wymianę publikacji PIG z licznymi ośrodkami naukowymi (w tym z 47 polskimi) i służbami geologicznymi w 64 krajach. Co roku z jej zbiorów korzysta ponad 1300 zarejestrowanych czytelników indywidualnych (naukowcy i studenci) oraz 180 instytucji. W roku 2008 bibliotekę odwiedziło prawie 10 000 osób, którym udostępniono ponad 17 000 woluminów. W gromadzonym przez dziewięćdziesiąt lat księgozbiórze oprócz wielu interesujących publikacji XIX- i XX-wiecznych znajdują się także stare druki, stanowiące najcenniejszą część kolekcji. W artykule zaprezentowano cztery najstarsze dzieła: *Stirpium et fossilium Silesiae catalogus* Caspara Schwenckfelda, *De re metallica...* Georgiusa Agricoli, *Thesaurus subterraneus...* Franza Ernsta Brückmanna oraz *Lythologie sicilienne...* Jana Michała Borchy.

Caspar Schwenckfeld — Śląski Pliniusz

Najstarszym starym drukiem należącym do Biblioteki Geologicznej jest praca wydana w Lipsku w roku 1601 *Stirpium et fossilium Silesiae catalogus* (Śląski katalog roślin i skamieniałości) autorstwa Caspara Schwenckfelda, który wyróżniając się swoimi dokonaniem na tle śląskich lekarzy końca XVI w. (m.in. Andreasa Bittnera, Achillesa Cromera, Roberta Fischera czy Melchiora Sebischa) zyskał przydomek Śląskiego Pliniusza (Syniawa & Syniawa, 2000).

Caspar Schwenckfeld urodził się 14 sierpnia 1563 r. w Gryfowie Śląskim, a jego ojcem był Melchior Schwenckfeld — burmistrz tego miasta. Od najmłodszych lat interesował się przyrodą okolic Gryfowa i za poradą swojego nauczyciela zdecydował się na podjęcie studiów medycznych: ogólne wykształcenie humanistyczne uzyskał w Lipsku, lecz brak środków na dalsze studia pokrzyżował jego plany. Trudna sytuacja materialna zmusiła go do przyjęcia posady asystenta doktora Johanna Weckera z Colmaru i dopiero po dwóch latach nabywania umiejętności praktycznych zdecydował się na kontynuowanie nauki we Francji. Tam zachorował na malarię i w ciężkim stanie trafił do Bazylei, gdzie przyjął go pod swój dach Caspar Bauhin, dziekan fakultetu medycznego (Syniawa & Syniawa, 2000). Bauhin wyleczył go, skierował na

dalsze studia oraz zapoznał z prowadzonymi badaniami, a wdzięczny za opiekę Schwenckfeld swe pierwsze dzieło *Thesaurus pharmaceuticus* zadedykował właśnie Bauhinowi (Syniawa & Syniawa, 2000).

Po powrocie do rodzinnego miasta, z dyplomem doktora medycyny i filozofii w kieszeni, rozpoczął praktykę lekarską. W wolnym czasie prowadził badania nad roślinnością, zwierzętami i przyrodą nieożywioną okolic Gryfowa, a jego głównym celem stało się wyszukiwanie i poznanie substancji leczniczych niosących korzyści dla zdrowia i życia pacjentów, których: *leczył bez oglądania się na sławę i zarobek* (Syniawa & Syniawa, 2000).

W 1591 r. Schwenckfeld przyjął posadę lekarza okręgowego w Jeleniej Górze. Dzięki temu mógł realizować przyrodoznawcze pasje i prowadzić badania w Karkonoszach (Syniawa & Syniawa, 2000).

Rok 1601 przyniósł wspomniane już dzieło — *Stirpium et fossilium Silesiae catalogus* — będące owocem długoletnich obserwacji, badań i spostrzeżeń przesyłanych przez lekarzy z całego Śląska (Syniawa & Syniawa, 2000).

We wstępie katalogu autor omówił historię botaniki i krótko przedstawił geografii regionalną Śląska, uzupełnioną informacjami o obyczajach, wykazem nazwisk osób reprezentujących na tym obszarze różne grupy zawodowe (teolodzy, prawnicy, lekarze, historycy, matematycy, naukowcy, poeci, malarze, inżynierowie i ekonomiści) oraz przedstawił systematykę gatunków roślin. Na księgę pierwszą i drugą złożyły się wykazy roślin śląskich, zarówno dziko rosnących, jak i uprawianych w ogrodach, wraz z ich krótką charakterystyką. Księga trzecia została poświęcona surowcom mineralnym Śląska i prehistorycznym znaleziskom (Syniawa & Syniawa, 2000). Dzieło zostało także opatrzone spisami pomocniczymi: wykazem nazwisk osób oraz indeksem nazw roślin i minerałów wymienionych w tekście. Znalazły się w nim też dwa wiersze pochwalne dedykowane Schwenckfeldowi, jeden autorstwa Caspara Conradusa, lekarza z Wrocławia, drugi — Baltazara Exnera, uznawanego za jeden z najwyższych umysłów epoki. Exner był dobrym poetą i przenikliwym obserwatorem. Swoje okolicznościowe, łacińskie wiersze zabudował tłumami ważnych postaci i przedstawiał w nich świat uczonych, poetów, mieszczan, możnowładców oraz koronowanych głów całej Europy (Kadłubek, 2000)

Egzemplarz *Stirpium et fossilium Silesiae catalogus* (ryc. 1) został zakupiony do Biblioteki Geologicznej pod koniec 2008 r. Jego stan zachowania jest bardzo dobry; dzieło wydrukowane na papierze czerpanym oprawiono w skórę, a grzbiet pokryto złoceniami. Na wyklejce pod wierzchnią okładką znajdują się dwa ekslibrisy — ślady poprzednich właścicieli, którymi byli Herbert McLean Evans, odkrywca witaminy E, oraz Melvin Edward Jahn, paleontolog i bibliofil.

Ostatnim dziełem C. Schwenckfelda, wydanym w 1607 r., był informator o Cieplicach, zawierający opisy występujących tam źródeł leczniczych i informacje na temat okolicznej przyrody. Autor zmarł 9 czerwca 1609 r. w wieku 46 lat (Syniawa & Syniawa, 2000).

¹Państwowy Instytut Geologiczny, ul. Rakowiecka 4, 00-975 Warszawa; joanna.kacprzak@pgi.gov.pl

Ryc. 1. Karta tytułowa *Stirpium et fossilium Silesiae catalogus* C. Schwenckfelda wydanego w Lipsku w 1601 r. (imię i nazwisko autora zgodnie z pisownią łacińską)

Żywot i dzieła Georgiusa Agricoli

Kolejnym cennym dziełem w zasobach Biblioteki Geologicznej jest tom wydany w Bazylei w roku 1657, zawierający prace Georgiusa Agricoli.

Georgius Agricola (prawdziwe nazwisko Georg Bauer) uważany jest za ojca geologii lub niekiedy za ojca mineralogii. Jego działalność otworzyła drogę systematycznym badaniom Ziemi oraz skał, minerałów i skamieniałości. Stworzył podwaliny geologii wydobywczej, metalurgii, mineralogii, geologii strukturalnej i paleontologii.

Agricola urodził się 24 marca 1494 r. w skromnej rodzinie z Glauchau (Saksonia). W latach 1514–1518 studiował filologię i filozofię klasyczną na uniwersytecie w Lipsku i zgodnie z obyczajem tamtych czasów przyjął łacińską formę nazwiska. Po zakończeniu kariery nauczycielskiej w szkole w Zwickau, w której uczył łaciny i greki, powrócił do Lipska, aby podjąć studia medyczne, lecz zastał uniwersytet pogrążony w chaosie spowodowanym sporami teologicznymi. Jako katolik przeniósł się w roku 1523 w bardziej przyjazne strony — do Włoch. Tam w Padwie i Bolonii zaczął studiować medycynę, nauki przyrodni-

cze i filozofię, kończąc swą formalną edukację studiami klinicznymi w Wenecji.

Przez dwa lata Agricola pracował w oficynie wydawniczej Aldine Press, głównie przygotowując edycję medycznych dzieł Galena, opublikowanych w 1525 r. Podczas realizacji tego zadania współpracował z Johnem Clemen-tem, który był sekretarzem Tomasza Morusa w czasie tworzenia *Utopii*. We Włoszech poznał także Erazma z Rotterdamu i zaprzyjaźnił się z nim. To Erazm z Rotterdamu zachęcił go do napisania, a później wydania wielu dzieł, opatrzył także wstępem pierwszą pracę Agricoli — mineralogiczną rozprawę *Bermannus*.

Po ukończeniu studiów w 1526 r. Agricola powrócił do Saksonii i rozpoczął praktykę lekarską. Nigdy jednak nie był entuzjastą zawodu medyka, natomiast wiele czasu poświęcał studiom nad górnictwem i geologią. W latach 1527–1533 był lekarzem miejskim w Joachimstahlu (Jachimów, Czechy), w tym czasie ważnym ośrodkiem górnictwem, szczególnie wydobycia srebra.

W 1533 r. uczony przeniósł się do Chemnitz, w którym pozostał do końca życia. W roku 1546 książę Maurycy, elektor Saksonii ogłosił go burmistrzem Chemnitz. Agricola nie tylko kontynuował karierę lekarską i studia geologiczne — angażowany był przez księcia Saksonii do pełnienia różnych urzędów publicznych i misji dyplomatycznych, m.in. był emisariuszem protestanckiego władcy Maurycyego w zagadkowych negocjacjach z cesarzem rzymsko-niemieckim Karolem V.

Wojny religijne tamtych czasów wpłynęły na poczucie tolerancji Agricoli, tak powszechne w germańskich państwach protestanckich. W przeciwieństwie do roli, jaką odgrywał w dyplomacji, polityką interesował się jedynie w ograniczonym zakresie. Wyjątkiem było jego młodzieńcze *Przemówienie tureckie* z 1529 r. — wezwanie cesarza rzymsko-niemieckiego Ferdynanda I do podjęcia wojny przeciwko Turkom, nawołujące do politycznej i religijnej jedności. Wywarło ono duże wrażenie na społeczeństwie i było często przedrukowywane.

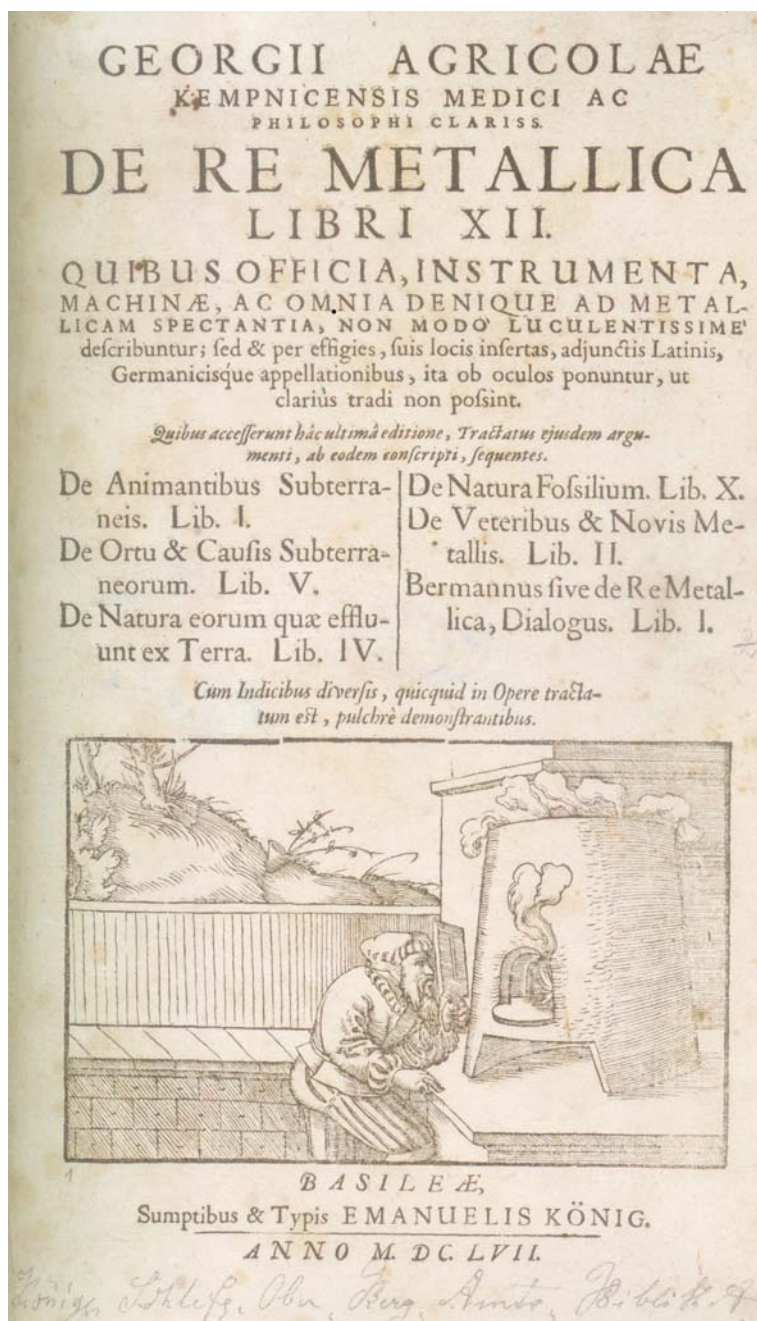
Rozprawy Agricoli dotyczą nie tylko badań i obserwacji skał i minerałów, ale obejmują również wszystkie aspekty technik górniczych i rozwiązania praktyczne tego okresu. Najważniejszym jego dziełem (preludium do niego był *Bermannus*) jest *De re metallica...* (O metalurgii...), wydana w 1556 r., uznawana przez dwa wieki za biblię górnictwa (ryc. 2). W pracy tej autor przedstawia m.in. historyczne wzmianki o metalach, szacuje zasoby i opisuje starożytne miejsca wydobycia kruszców, omawia modele własności oraz regulacje prawne dotyczące kopalń saksońskich, a także ich powszedni dzień pracy (ryc. 3). Chociaż skoncentrował się na górnictwie i metalurgii, nie pominął również zagadnień związanych z geologią złóż. Dużą część dzieła Agricola poświęcił zastosowaniu siły wody, ponadto sposobom wytopu i oczyszczania niektórych metali. Pracę zakończył omówieniem produkcji szkła oraz różnorodnych substancji chemicznych używanych w procesie oczyszczania.

W kolejnym dziele *De natura fossilium* (O właściwościach skamieniałości), zadedykowanym elektorowi saksońskiemu Maurycemu, Agricola opisuje wiele rodzajów minerałów, klejnoty, nawet kamienie żółciowe (oraz dodatkowo to, co dziś uznaje się za skamieniałości), biorąc pod uwagę ich kolor, smak, pochodzenie, twardość, kruchość, kształt (kule, stożki, blaszki itp.), a także wielkość. Autor prawdopodobnie jako pierwszy odróżnił substancje proste od złożonych. Dzieło to można też uznać za jego największy wkład w mineralogię i paleontologię. W *De natura fossilium* podsumował dorobek antycznych uczonych greckich i rzymskich dotyczący minerałów, zawarł też wykaz setek nazwisk omawianych przez siebie autorów. Agricola nie obawiał się jednak wyrażenia krytyki pod ich adresem, jeśli jakieś stwierdzenia nie pokrywały się z jego doświadczeniami.

W kilku innych pracach, przede wszystkim w *De natura eorum quae effluunt ex terra* (O naturze substancji wypływających spod ziemi) i *De ortu et causis subterraneorum* (O pochodzeniu rzeczy podziemnych), pierwszej książki z zakresu geologii fizycznej, wydanej w 1546 r., Agricola opisał własne teorie pochodzenia żyłowych skupisk kruszców. Ponadto szczegółowo omówił działanie erozyjne rzek w procesie modelowania gór oraz wyjaśnił zjawiska trzęsień Ziemi i wybuchów wulkanów jako spowodowane podziemnymi wyziewami i gazami ogrzewanymi wewnętrznym ciepłem ziemskim.

Wśród prac opublikowanych w woluminie będącym w posiadaniu Biblioteki Geologicznej znajdują się: *De re metallica libri XII...* (s. 1–477), *De animantibus subterraneis liber ab authore recognitus* (Księga stworzeń podziemnych, rozoznanych przez autora, s. 480–492), *De ortu et causis subterraneorum libri I–V* (cz. 1–5, s. 492–528), *De natura eorum quae effluunt ex terra libri I–IV* (cz. 1–4, s. 533–566), *De natura fossilium libri I–X* (cz. 1–10, s. 569–664), *De veteribus et novis metallis libri I–II* (O metalach starych i nowych, cz. 1–2, s. 667–678), *Bermannus, sive de re metallica* (Bermannus, albo o metalurgii, s. 682–701) oraz *Georgius Fabricius in libros metallicos Georgii Agricolae philosophi praestantissimi* (Georgius Fabricius w księgach metalurgicznych Georgiusa Agricoli, filozofa najwybitniejszego). Ponadto w tomie znajduje się kilka listów z lat 1545–1550 adresowanych m.in. do Georga Fabriciusa, Wolfganga Meureo i elektora Saksonii Maurycego oraz liczne spisy pomocnicze, np. indeksy autorów cytowanych i nazwisk osób, których dzieła Agricola omówił w swoich pracach.

Egzemplarz z kolekcji Biblioteki Geologicznej został wydrukowany na papierze czerpanym i opatrzony licznymi ilustracjami drzeworytowymi, a następnie oprawiony w półskórek z tekturowymi okładzinami. Skórzane elementy oprawy wytłoczono „na ślepo” bogatymi ornamentami roślinnymi. Pozostałe partie okładzin oklejono ozdobnym papierem marmurkowym. Na przedniej wyklejce i karcie tytułowej znajdują się anonimowe notatki sporządzone ołówkiem i atramentem.

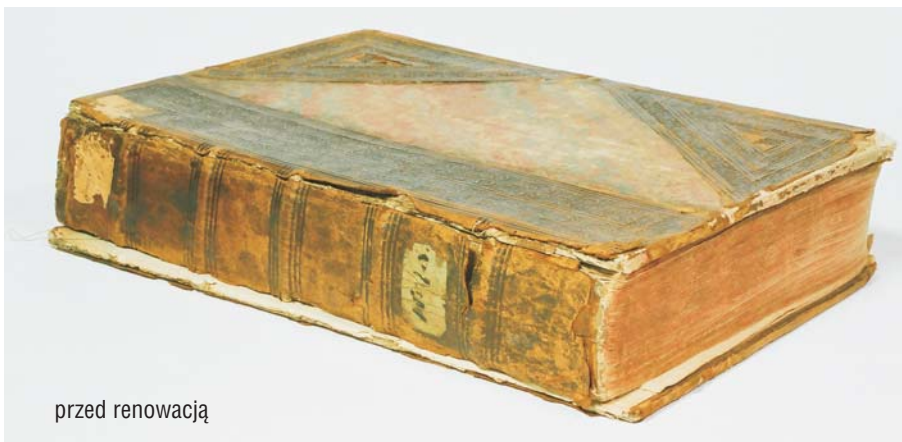

Ryc. 2. Karta tytułowa rozprawy *De re metallica...* Georgiusa Agricoli, wydanej w Bazylei w 1557 r.

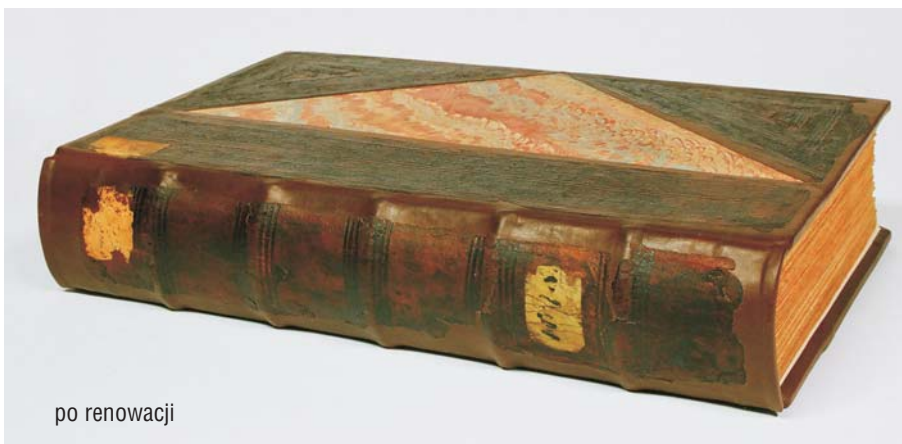
W 2006 r. Biblioteka Geologiczna otrzymała dotację z Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej, dzięki której *De re metallica...* została poddana zabiegom konserwatorskim. Wykonawcami prac byli specjaliści — konserwatorzy dzieł sztuki z Biblioteki Narodowej. Stary druk poddano następującym zabiegom: dezynfekcja w komorze sterylizacyjnej, pomiary pH papieru, oddzielenie bloku książki od okładek i rozebranie go na poszczególne karty, sprawdzenie odporności zapisków i pieczętek na wodę — te, które wykazywały tendencję do rozpyływania się, utrwalało specjalnym preparatem — kąpiel wodna redukująca zażółcenie papieru i regenerująca włókna celulozowe, kąpiel odkwaszająco-buforująca w wodnym nasyconym roztworze wodorowęglanu magnezu, wzmocnienie papieru za pomocą roztworu metylocelulozy, ręczne uzupełnienie zniszczeń kart papierem i bibulką japońską, przy

Ryc. 3. Ilustracje drzeworytowe z *De re metallica*... przedstawiające pracę górników ; czerwony kolor jest skutkiem reakcji pigmentów z papierem, który został trwale nadtrawiony

przed renowacją

po renowacji

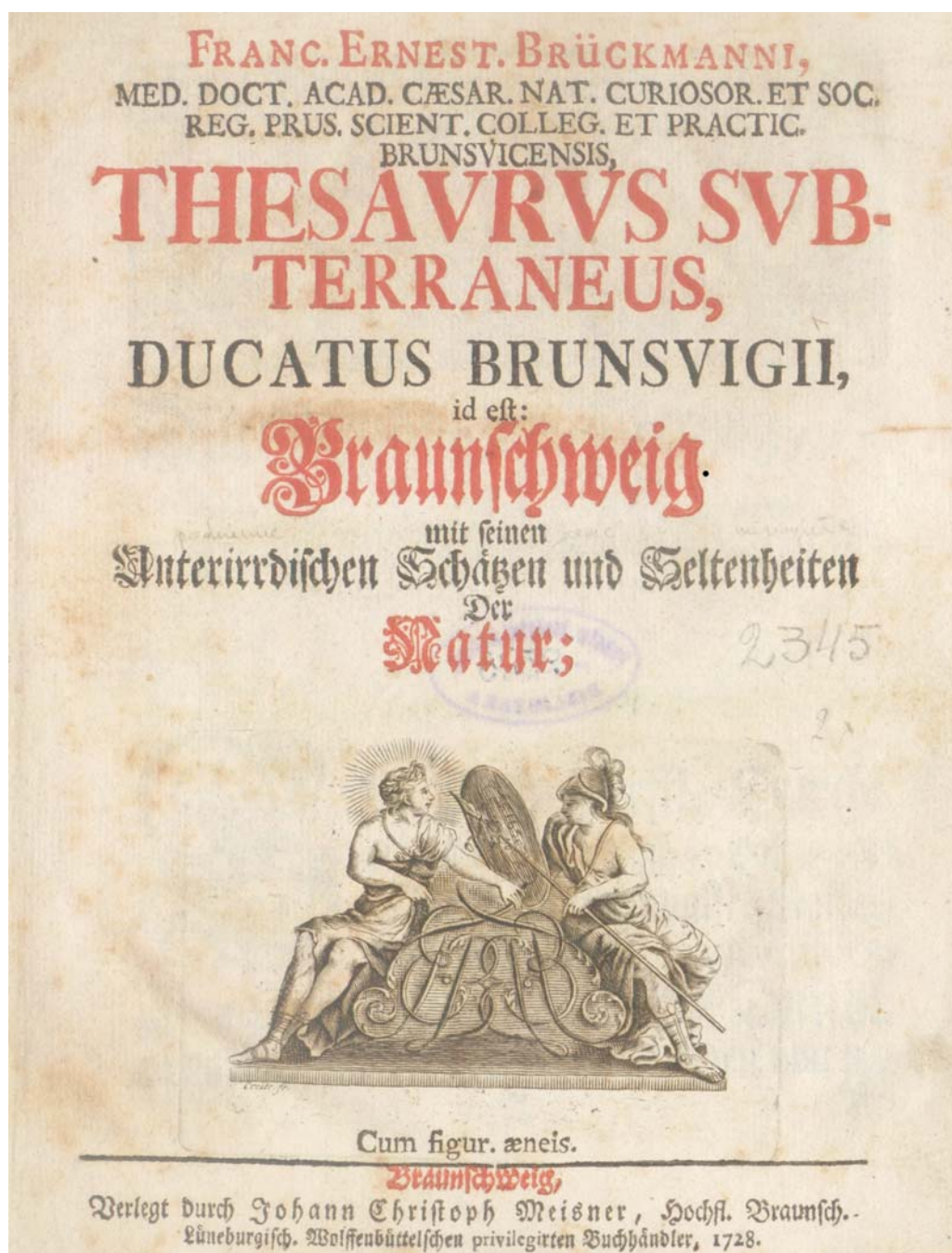
Ryc. 4. Efekty zabiegów konserwatorskich przeprowadzonych w Bibliotece Narodowej na dziele Georgiusa Agricoli *De re metallica*...

użyciu klejstru pszennego, zaprasowanie kart, połączenie w składki, wykonanie nowych wyklejek z papieru czerpanego oraz zrekonstruowanie oryginalnej oprawy. W ten sposób odrestaurowano jeden z najcenniejszych obiektów znajdujących się w zbiorach Biblioteki Geologicznej oraz zabezpieczono go przed szkodliwym działaniem czynników zewnętrznych, a tym samym zachowano fragment polsko-niemieckiego dziedzictwa kulturowego (ryc. 4).

Franza Ernsta Brückmanna rozprawa mineralogiczna

Kolejnym starym drukiem w zbiorach Biblioteki Geologicznej PIG jest *Thesaurus subterraneus*... (Skarbiec podziemny) Franza Ernsta Brückmanna, lekarza medycyny Akademii Cesarskiej, opublikowany w Brunzszwiku w roku 1728 r., w drukarni Johanna Christoph Meissnera (ryc. 5).

Dzieło to — studium badawcze minerałów występujących w okolicach Brunzszwiku — w owym czasie nie było wyjątkowe, gdyż już u schyłku XVII w. tego typu

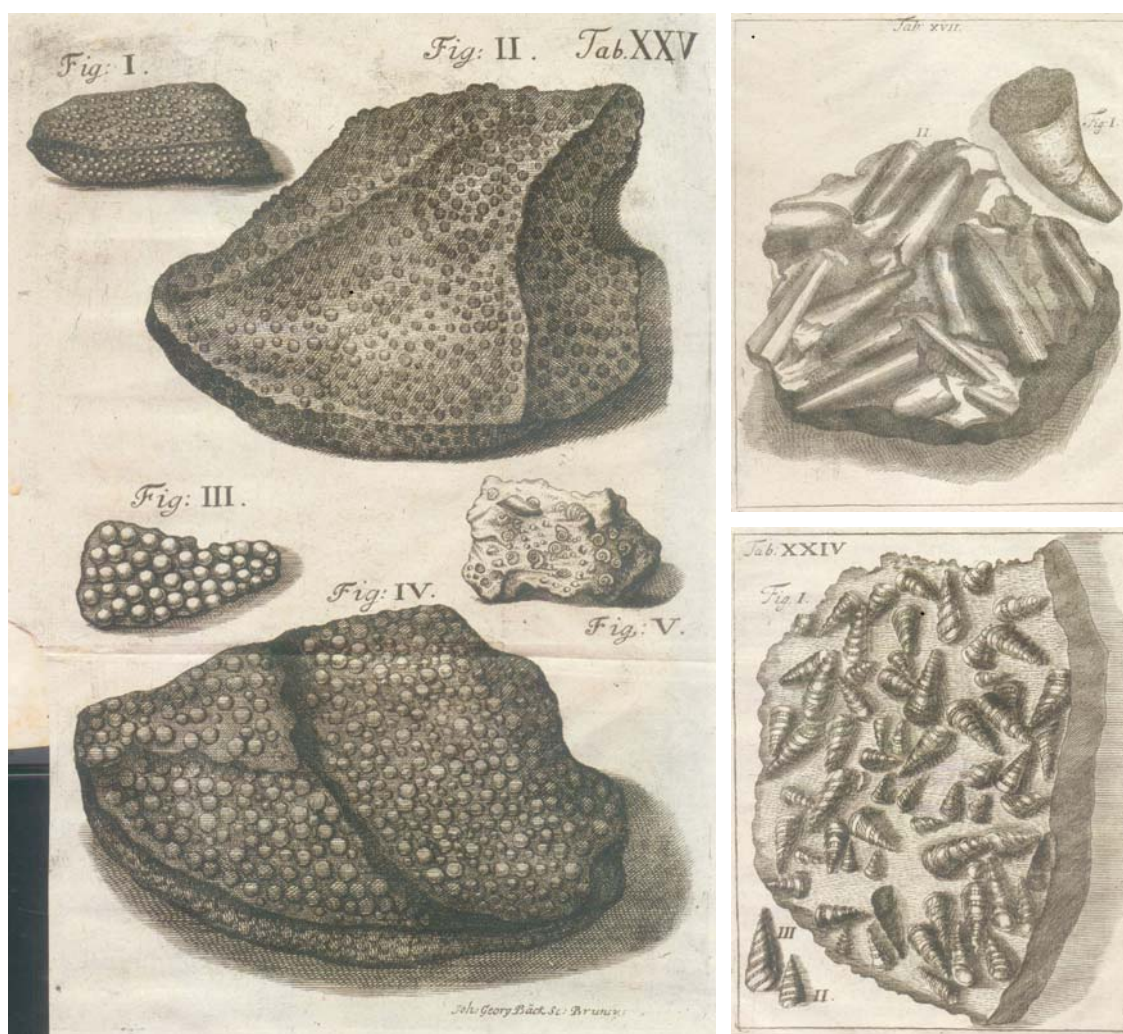
Ryc. 5. Karta tytułowa dzieła F.E. Brückmanna *Thesaurus subterraneus, ducatus Brunsvigii*, wydanego w Brunzswiku w 1728 r.

lokalne prace zaczęły wychodzić spod niemieckich pras drukarskich w dużej liczbie. *Thesaurus...* zasługuje jednak na specjalną uwagę z powodu intrygującego wiersza otwierającego tom.

Wiersz napisany przez Alberta Rittera, zarządcę gimnazjum w Ilfeld i miłośnika minerałów, świadczy o wielkim zainteresowaniu poety problemami ekonomicznymi, a szczególnie pojęciem bogactwa naturalnego. Utwór zaczyna się następująco (tłum. na podstawie: <http://muse.jhu.edu>): *Śmiertelni często marnotrawią swe dobra; dopóki nie zdecydują się, co gromadzić w bogactwach, znajdują ubóstwo.* Ritter metaforycznie odwołuje się do zjawisk pospolitych w lokalnych wspólnotach; twierdzi, że wiele społeczeństw jest opętanych posiadaniem bogactwami, dopóki nie zostaną one zapomniane lub uznane za bezwartościowe. Można tego uniknąć, jeśli rozpozna się ich prawdziwy cha-

rakter. Autor wiersza m.in. wlicza różne drogi poszukiwań bogactwa — np. za pomocą alchemii, górnictwa i handlu, a następnie porzuca te wątki, uznając je za problematyczne i nieokreślone. W opozycji do popularnych renesansowych i barokowych metod poszukiwania bogactw Ritter dowodzi, że opis Brückmanna, dotyczący zasobów naturalnych, jest daleki od uproszczeń i wiarygodny: *Czynisz daleko lepiej i bardziej roztropnie, najbardziej doświadczony człowieku, kiedy odkrywasz śmiertelnikom te skarby, które są prawdziwe i dobroczynne, stałe, które są prawdziwe i dobroczynne, dopóki nie doprowadzą nas do poznania Boga* (Cooper, 2003).

Egzemplarz *Thesaurusa...* znajdujący się w zbiorach Biblioteki Geologicznej wydrukowano na papierze czerpanym. Zawiera on drzeworytowe ozdobniki i kunsztownie wykonane miedziorytowe ilustracje (ryc. 6); zaopatrzoney

Ryc. 6. Miedziorytowe ryciny pochodzące z *Thesaurusa*... ilustrujące skały i skamieniałości zebrane i opisywane przez Brückmanna

jest również w indeksy autorów cytowanych i rzeczowy oraz w spis treści. Na wyklejce znajdują się nieczytelne zapiski sporządzone ołówkiem oraz odcisk kwadratowej pieczęci o treści *Bücherei der Bergschule zu Waldenburg in Schlesien Verzeichnis Nr IV b. b. I*. Dzieło Brückmanna jest jednym z wielu woluminów pochodzących z Biblioteki Szkoły Górniczej w Wałbrzychu, które trafiły do księgozbioru Biblioteki Geologicznej.

Blok książki jest oprawiony w oryginalne tekturowe okładki, częściowo oderwane. Brakuje fragmentu papierowego grzbietu. Grzbiety składek uległy uszkodzeniom mechanicznym i przetarciom, a konstrukcja szycia jest zniszczona, prawdopodobnie przez żerujące owady. Okładki są zabrudzone; przy krawędziach papier jest poprzecierany i osłabiony. Karty obiektu są zabrudzone, żółknięte, zawierają liczne przebarwienia oraz ciemne plamy.

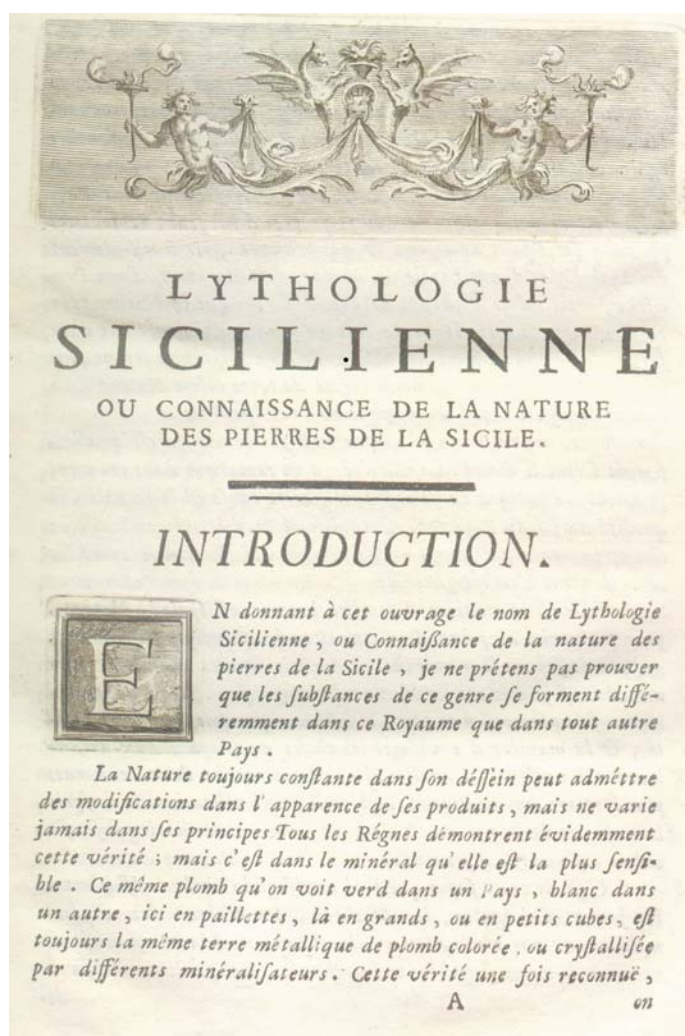
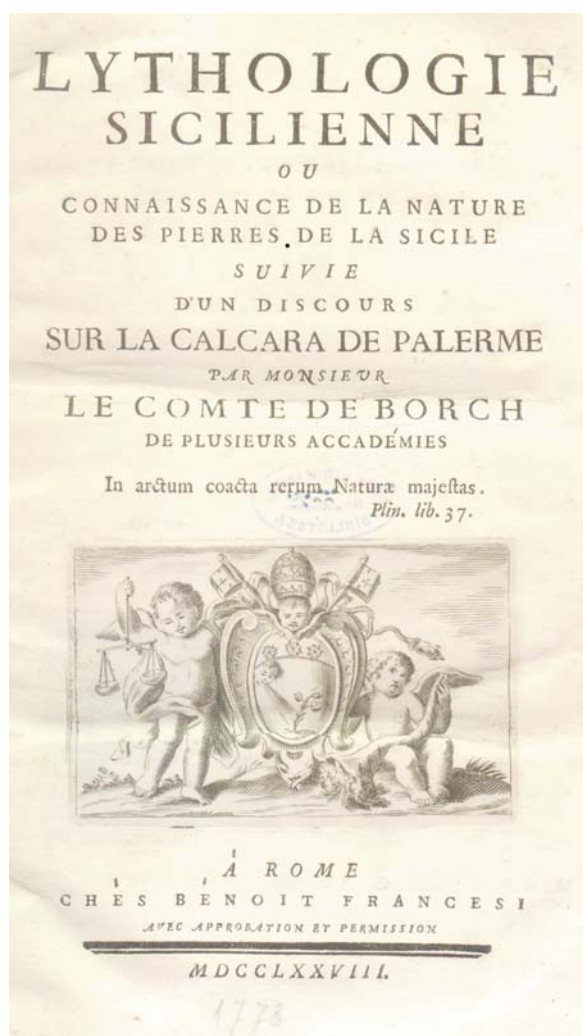
Michał Jan Borch — ojciec geochemii

Zasłużonym polskim naukowcem, mieszkającym i działającym na obszarze polskich Inflant, był hrabia Michał Jan Borch (1753–1811), wojewoda bełski i pisarz, syn kanclerza Jana Jędrzeja i Ludwiki z Zyberków, posiadacz wielkich dóbr (Turkowski, 1936). Borch, otrzymawszy

wychowanie francuskie, wczesnie wstąpił do wojska, następnie aktywnie zaangażował się w działalność polityczną, uzyskując kolejne urzędy państwowe. W latach 1776–1777 podróżował do Włoch, zwiedził m.in. Sycylię i Maltę.

Efektom podróży i przyrodniczych zainteresowań Borchy były jego utwory, tworzące kilka odrębnych grup. Najwcześniejszą stanowią prace przyrodnicze związane z jego podróżą do Włoch, w których opisał budowę geologiczną Sycylii i Piemontu: *Lettres sur la Sicile et sur l'île de Malthe...* (Listy z Sycylii i z wyspy Malta), dwa tomy zawierające mapę i sztychy wydane w roku 1782 w Turynie, *Mineralogie Sicilienne* (Mineralogia sycylijska; Turyn, 1780) i *Lettres sur les truffes du Piemont...* (Listy o truflach z Piemontu), zawierające rysunki autora, wydane w Mediolanie w roku 1780 (Turkowski, 1936; Pawełczyk, 2004), oraz znajdująca się w zbiorach Biblioteki Geologicznej *Lythologie sicilienne...* (ryc. 7), (Litologia sycylijska; Rzym, 1778).

Ważnym dorobkiem w działalności naukowej M.J. Borchy jest uogólnienie poglądów na procesy geochemiczne zachodzące w skorupie ziemskiej. Jest on uznawany za twórcę podstaw nowej gałęzi geochemii — biogeochemii, odkrył bowiem rośliny będące wskaźnikami złóż pewnych minerałów.

Ryc. 7. Karta tytułowa książki J.M. Borchy *Lythologie Sicilienne...*, wydanej w Rzymie w 1778 r., i pierwsza strona wstępu z miedziorytowaną ilustracją oraz inicjałem

Niezwykle interesujące są wnioski z badań J.M. Borchy prowadzonych w dziedzinie mineralogii, które dopiero kilkadziesiąt lat później pojawiły się w nauce dzięki angielskiemu geologowi Charlesowi Lyellowi. Dotyczą one procesów zachodzących w przyrodzie wolno i stopniowo, w sposób niemal niewidoczny, a które na przestrzeni czasu mogą prowadzić do przeobrażeń bardziej doniosłych aniżeli procesy gwałtowne.

Oprócz dzieł naukowych i literackich Borch pozostawił pałac projektu włoskiego architekta Mazottiego w Warklanach (w powiecie rzezyckim przy granicy z Inflantami), w którym mieszkał do końca życia. W swojej rezydencji zgromadził zbiory przyrodnicze, przekazane w roku 1870 do muzeum kurlandzkiego w Mitawie, oraz bibliotekę, przeniesioną w 1868 r. do sąsiedniej rezydencji Mariensee (Turkowski, 1936). Jak stwierdził Turkowski (1936): *Sam kosmopolita, żonaty z Eleonorą, córką Jerzego Browna, Irlandczyka rodem, gen. wojsk rosyjskich, gen. gubernatora ryskiego, nie zaszczepił uczuć polskich synom, z których jeden tylko Karol zachował cechy polskie.*

W Warszawie przy ul. Miodowej zachował się pałac Borchów, w którym obecnie mieści się rezydencja prymasa Polski (Łapkowski, 2003).

Litologia sycylijska... wydana jest na papierze czerpanym i oprawiona współcześnie w półpłótno; ogólnie obiekt jest dobrze zachowany.

Informacje o kolejnych białych krukach Biblioteki Geologicznej znajdują Państwo w następujących numerach *Przeglądu Geologicznego*.

Literatura

- COOPER A. 2003 — The possibilities of the land: The Inventory of "Natural Riches" in the Early Modern German Territories. [In:] History of Political Economy, 35, Annual Supplement, 2003: 129–153.
- Georg Agricola. [Dok. elektroniczny, dostęp 1.05.2009] <http://www.crystalinks.com/agricola.html>
- Georgius Agricola (1494–1555). [Dok. elektroniczny, dostęp 1.05.2009] <http://www.ucmp.berkeley.edu/history/agricola.html>
- KADŁUBEK Z. 2000 — Poeta Exner i zmienny bóg Vertumnus. Gazeta Uniwersytecka UŚ, 6. [Dok. elektroniczny, dostęp 1.05.2009] <http://gu.us.edu.pl/index.php?op=artykul&rok=2000&miesiac=3&id=332&type=no>
- ŁAPKOWSKI A. 2003 — Współczesna polszczyzna na Łotwie. [Dok. elektroniczny, dostęp 1.05.2009] http://www.promemoria.pl/arch/2003_6/lotwa/lotwa.html
- PAWELCZYK M. 2004 — Zapomniany awanturnik. [Dok. elektroniczny, dostęp 1.05.2009] http://forumakad.pl/archiwum/2004/01/artykuly/24-gwiazdy_i_meteority.htm
- SYNIAWA M. & SYNIAWA R. 2000 — Śląski Pliniusz. Przyroda Górnego Śląska, 19: 14–15.
- TURKOWSKI T. 1936 — Borch Michał Jan (1751–1810). [W:] Polski słownik biograficzny, T. 2: Beyzym Jan–Brownsford Maria. Polska Akademia Umiejętności, Kraków: 313–314.

Praca wpłynęła do redakcji 3.04.2009 r.
Po recenzji akceptowano do druku 23.04.2009 r.